

Смерічевський С. Ф.
доктор економічних наук,
завідувач кафедри маркетингу
Національного авіаційного університету

Полоус О. В.
кандидат економічних наук,
доцент кафедри економіки повітряного транспорту
Національного авіаційного університету

Smerichevskyi S. F.
Doctor of Economic Sciences,
Head of Department of Marketing
National Aviation University
Polous O. V.
Candidate of Economic Sciences,
Associate Professor of the Department
of Economics of Air Transport
National Aviation University

ТРАНСФОРМАЦІЯ ЕКОНОМІЧНИХ ПРОЦЕСІВ В КОНТЕКСТІ ГЛОБАЛІЗАЦІЙНИХ ЗРУШЕНЬ

Анотація. У статті розглянуто об'єктивні процеси, які призвели до глобалізації. Досліджено особливості виникнення процесу регіональної економічної інтеграції та її генезис. Проаналізовано інтеграційні процеси регіонального типу в контексті генезису їх розвитку та етапів. Встановлено особливості визначення поняття «інтеграція». Наведено основні наукові підходи до визначення поняття «глобалізація». Розглянуто різні парадигми сучасної глобалістики, в рамках яких працюють відповідні наукові школи і організовані наукові колективи. Систематизовано характеристики основних шкіл глобалістики. Визначено особливості трактування поняття «економічна глобалізація». Розглянуто методику рейтингової оцінки масштабу інтеграції окремих країн у світовий простір за системою KOF (Konjunkturforschungsstelle der ETH Zurich). Проаналізовано загальний Індекс глобалізації країн світу за версією KOF станом на 2018 рік. Проаналізовано економічну глобалізацію в Індексі глобалізації країн світу за версією KOF станом на 2018 рік.

Ключові слова: глобалізація, глобалістика, економічна глобалізація, регіоналізація, інтеграція, трансформація, міжнародні економічні відносини, світова економіка.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку світової спільноти характеризується посиленням процесів взаємопроникнення політичного, соціального, економічного та культурного життя країн світу. Все частіше в наукових колах можна почути термін «глобалізація», який пов'язаний із формуванням єдиного глобального простору та суспільства. Для економічної науки процес глобалізації, глобальних світових трансформацій та зрушень пов'язаний із становленням єдиної світової економічної системи, що функціонує за загальними правилами. Цей процес проявляє себе в зниженні бар'єрів на шляху транскордонного руху товарів, послуг і факторів виробництва (капіталу, праці, технологій та інформації), зростанні обсягів світової торгівлі, міжнародного руху капіталу, міжнародної міграції та міжнародного обміну технологіями, зростанні економічної інтеграції та взаємозалежності національних економік, формування загальносвітових ринків товарів, послуг і капіталу. В той же час, глобалізація загалом, та глобалізація в сфері економіки на даний час залишаються найбільш яскравим та не до кінця дослідженим феноменом останнього десятиліття.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Протиріччям глобалізаційних процесів в світовій економіці присвячені праці ряду зарубіжних та вітчизняних науковців. Серед зарубіжних авторів можна виділити У. Бека, Е. Гідденса, І. Валерстайна, Г. Мартіна, Дж. Стігліца, Ф. Фукуяму, С. Хантінгтона, Дж. Сороса та ін. Український напрямок глобалістики представлений роботами таких вчених як А. Білорус, В. Гесць, Д. Лук'яненко, Ю. Мако-

гон, В. Сиденко, Я. Столярчук, О. Воронова, Т. Кальченко, М. Шепелев, Є. Суліма, А. Філіпенко та ін. Аналіз наукових досліджень дозволяє констатувати, що на сучасному етапі загострюється конкурентна боротьба між країнами, посилюються процеси міжнародного поділу праці, уславляється роль держави як традиційної ланки міжнародних відносин. На перший план на глобальній економічній арені виходять транснаціональні і багатонаціональні корпорації, регіональні об'єднання країн і наддержавні управлінські інститути з перспективою перетворення їх в глобальні корпорації та глобальні управлінські інститути.

Метою дослідження є узагальнення науково-теоретичних підходів до визначення процесів «глобалізація», «економічна глобалізація» та виявлення закономірностей розвитку основних шкіл глобалістики.

Виклад основного матеріалу дослідження. Процес глобалізації, який найбільш активізувався в останні два десятиліття, містить в собі багато протиріч і розбіжностей та стає предметом гострих дискусій в академічних і ділових колах.

Історично обумовленими об'єктивними процесами, які призвели до глобалізації, були регіональна економічна інтеграція або регіоналізація. Саме створення інтеграційних союзів та альянсів між регіонами, в яких функціонували національні економіки, що були схожі в економічному й соціокультурному просторі, сприяли виходу фінансово-промислового капіталу країн за національні рамки. Виникнення процесу регіональної економічної інтеграції та її генезис представлено на рис. 1.

Рис. 1. Генезис регіональної економічної інтеграції

В процесі генезису й розвитку інтеграційні процеси регіонального типу проходять три етапи.

На першому етапі формуються різноманітні торговельні об'єднання та економічні союзи, коли головним каналом внутрішньої взаємодії стає зовнішня торгівля. Взаємодія процесів відтворення здійснюється в цих торговельних об'єднаннях переважно за рахунок сфери обміну та налагодження стійких торговельних контактів. На цьому етапі, формування такого типу об'єднань здійснюється на базі міжнародного розподілу праці в умовах формування міжгалузевої спеціалізації.

Основною причиною такої взаємодії є обмеженість ресурсів та низько потенціальний внутрішній ринок багатьох національних економік. Багато країн світу мають обмежену ресурсну базу та внутрішній ринок низької місткості, тому вони не мають можливості виробляти з достатньою ефективністю всі товари, які необхідні для внутрішнього користування та, головне, полягає в тому, що вони орієнтовані на масовий ринок. Для таких країн міжнародна торгівля є основним засобом отримання необхідних товарів. Крім того, ефективне внутрішнє виробництво товарів потребує використання різних технологій або комбінацій ресурсів. Зовнішньоторговельний оборот таких країн може досягати значної частки ВВП. Наприклад, частка вартості товарів, які постачаються на внутрішній ринок в структурі ВВП деяких країн Європи в різні періоди часу досягала від 25% до 45%. Проте, є країни з широко диверсифікованою економічною базою та значним внутрішнім ринком, які характеризуються певною незалежністю від зовнішніх ресурсів (США, Китай, Росія), тому вони менш залежні від міжнародної торгівлі.

Другий етап інтеграції передбачає не тільки торговельний обмін, але й широке взаємодоповнення національних економік, коли вони одна без одної не можуть розвиватися. На цьому етапі закріплюється міжгалузева спеціалізація та частковий розподіл праці. Одночасно починає розвиватися внутрішньогалузева спеціалізація, одиничний розподіл праці виходить за рамки окремих підприємств та реалізується в міжнародному масштабі. Фактори виробництва починають мігрувати в масштабах інтернаціонального простору в пошук найбільш ефективних сфер їх реалізації. Таким чином формується взаємо-

доповнюючий міжнародний господарський союз з досить розгалуженою системою стійких та глибоких економічних зв'язків.

На третьому етапі здійснюється глибока структурна взаємодія національних економік, їх взаємопроникнення та взаємопереплетіння. Зовнішньоекономічний розвиток стає імманентною складовою національного процесу розширеного відтворення. Міжнародні коопераційні зв'язки засновуються переважно на одиничному й частковому розподілі праці. Широко розвивається внутрішньогалузева подільна та постадійна спеціалізація виробництва. Починають проявлятися елементи єдиної регіональної відтворювальної системи. В цих умовах перетворюються національні господарські механізми, створюються та закріплюються єдині норми та правила наднаціонального характеру.

Найвищою стадією розвитку регіональної економічної інтеграції стає економічний союз, в якому розроблюється та впроваджується єдина економічна політика, вводиться єдина валюта, єдині стандарти якості та безпеки товарів й т. ін. Прикладами, таких регіональних інтеграційних об'єднань, є наступні: NAFTA – Північно-американська асоціація вільної торгівлі (США, Канада, Мексика); EFTA – Європейська асоціація вільної торгівлі (Норвегія, Швейцарія, Ісландія, Ліхтенштейн); ASEAN – Асоціація країн Південно-Східної Азії (Індонезія, Малайзія, Сінгапур, Таїланд, Філіппіни, Бруней, В'єтнам, Лаос, Камбоджа й Бірма); СМАС – загальний ринок арабських країн – це економічна організація групи арабських країн в структурі Ліги арабських держав з метою протистояння економічному тиску з боку західних країн (Єгипет, Йорданія, Ірак, Йемен, Кувейт, Лівія, Мавританія, ОАЕ, Сирія, Судан), ECOWAS – економічна співдружність країн Західної Африки (Бенін, Кот-д'Івуар, Буркіна-Фасо, Гамбія, Гана, Гвінея, Гвінея-Біссау, Ліберія, Мавританія, Малі, Нігер, Нігерія, Сенегал, С'єрра-Леоне, Того, Кабо-Верде), Європейський Союз (об'єднує 28 країн Європи), країни БРИКС (Бразилія, Росія, Індія, Китай, ПАР) та ін.

Термін «інтеграція» був введений науковий оборот у 70-ті роки XX ст. школами німецьких та шведських економістів. У Великому енциклопедичному словникові термін

«інтеграція» має наступні тлумачення (лат. Integratio – відновлення – заповнення, від integer – цілий):

1) поняття, що означає стан пов'язаності окремих диференційованих частин і функцій системи, організму в ціле, а також процес, що веде до такого стану;

2) процес зближення і зв'язку наук, що відбувається поруч з процесами їх диференціації [2].

В економічному трактуванні інтеграція розглядається, як добровільна або примусова. Перша відбувається внаслідок політичних або управлінських рішень окремих підприємств або країн-членів інтеграційного об'єднання. Другий вид – примусова інтеграція, здійснюється внаслідок нерівноправного об'єднання економічних суб'єктів, в рамках якого домінуючої одиниці, ігноруючи сторонні інтереси, примушує інших учасників до вигідного для неї співробітництва. Остаточної єдиної наукової думки щодо трактування процесів економічної інтеграції та першопричин її виникнення серед науковців немає. Причини виникнення інтеграції, як економічного явища, є предметом наукової дискусії дотепер.

Так, незважаючи на деякі розбіжності в тлумаченні поняття «глобалізація», більшість авторів розуміють під глобалізацією наявність єдиного економічного простору, який супроводжується інформатизацією національних економік та процесом транснаціоналізації капіталу (табл. 1).

Сучасний етап розвитку глобалізаційних процесів характеризується як всепоглинаючий процес, що вклю-

чає в себе політичні, економічні, соціальні, екологічні, науково-технологічні та інші складові. Залежно від того, яким аспектам процесів глобалізації приділяється особлива увага, розрізняються різні парадигми сучасної глобалістики, в рамках яких працюють відповідні наукові школи і організовані наукові колективи (табл. 2) [4; 5; 8].

Можна зробити висновок, що всі розглянуті школи глобалістики мають різні фундаментальні підходи щодо глобалізації, як процесу та концепції розвитку людства. Єдиної думки щодо трактування історичних умов виникнення глобалізації, її концептуальних засад та парадигми її подальшого розвитку не існує.

Слід також зазначити, що ряд авторів визначають глобалізацію виходячи з економічних рис даного явища. Так, російський учений Е. Кочетов визначив економічну глобалізацію як «процес відтворювальної трансформації національних економік і їхніх господарюючих структур, капіталу, цінних паперів, товарів, послуг, робочої сили, при якій світова економіка розглядається не просто як сума (сукупність) національних економік, фінансових, валютних, правових, інформаційних систем, а як цілісна, єдина геоекономічна (геофінансова) популяція (простір), що функціонує за своїми законами» [10].

Вітчизняний економіст, професор В.Д. Базилевич зазначив, що глобалізація є процесом глибокої трансформації світового співтовариства у відкриту цілісну систему інформаційно-технологічних, фінансово-еконо-

Таблиця 1

Наукові підходи до визначення поняття «глобалізація»

№ п/п	Автор	Підхід до визначення поняття «глобалізація»
1	М. Кастельс [9]	Глобальна економіка - це економіка, в якій ключові компоненти мають інституціональну, організаційну і технологічну можливість працювати як єдине ціле в реальному часі у світовому масштабі
2	П. Ратленд [13]	Глобалізація характеризується шістьма ключовими ознаками, чотири з яких торкаються безпосередньо економічної сфери: революція в інформаційних технологіях; економічна революція, під якою розуміється політика економічного зростання, яка включає такі елементи: плаваючі обмінні курси, пом'якшення торгових перешкод, «зелена революція в сільському господарстві», дешева енергія (зокрема, завдяки атомній енергетиці), прискорений розвиток сфери послуг, розвиток ТНК, зменшення регулюючої ролі уряду в національній економіці; регіоналізація світової економіки; поляризація, тобто поглиблення розриву в економічних рівнях високорозвинених країн та країн менш розвинених
3	Т. Левітт [18]	Глобалізація – це феномен поглинання та злиття ринків окремих продуктів, які виробляються ТНК
4	М. Портер [12]	Глобальна галузь – це є галузь, в якій стратегічні позиції конкурентів на основних географічних або національних ринках залежать від їх позицій на інших ринках
5	М. Делягін [7]	Глобалізація - це процес формування й наступного розвитку єдиного загальносвітового фінансово-економічного простору на базі нових, переважно комп'ютерних, технологій
6	Е. Кочетов [11]	Глобалізація – це інтенсивний розвиток великомасштабного науково-технічного та виробничо-іноваційного кооперування, що призвело до формування міжкорпоративного розподілу праці в глобальному масштабі – до спеціалізації господарчих суб'єктів
7	В. Дубницький [6]	Глобалізація - це процес підвищення ступеня інтернаціоналізації й інтеграції світової економіки, який здійснюється у трьох напрямках: за допомогою розвитку світової торгівлі товарами, послугами, об'єктами інтелектуальної власності; завдяки міжнародному поширенню новітніх технологій (інформаційних, комунікативних та ін.); за допомогою активізації руху факторів виробництва (транс націоналізація капіталу, інформації, робочої сили)
8	А. Ельянов [16]	Глобалізація – це диверсифікація, розширення, поглиблення та ущільнення всієї системи транснаціональних господарських і культурних зв'язків, яке надає їм загальнопланетарний, глобальний вимір
9	Ф. Зінов'єв, В. Реутова [14]	В процесі глобалізації формується і розвивається єдиний світовий економічний (переважно фінансовий) та інформаційний простір, який забезпечує прискорення оборотності капіталу і впровадження нових ідей
10	І. Владимірова [3]	Глобалізація – це посилення взаємозалежності та взаємовпливу різних сфер і процесів світової економіки, яке виражається в поступовому перетворенні світового господарства на єдиний ринок товарів, послуг, капіталу, робочої сили і знань

Таблиця 2

Характеристики основних шкіл глобалістики

Наукові школи глобалістики	Представники	Наукові підходи щодо глобального розвитку
Школа концепції «Межі зростання»	А. Печеї, Д. Медоуз, Дж. Форрестер, М. Месарович, Е. Пестель	Моделювання світової економічної динаміки на основі п'яти взаємозалежних змінних (населення, капіталовкладення, використання непоновлюваних ресурсів, забруднення довкілля, виробництво продовольства) і формування робочої гіпотези про дисфункціональність глобальної системи
Школа «Стійкого розвитку»	Л. Браун, Я. Тінбергер	Уявлення про неефективність і недорозвиненість традиційного людського суспільства як причини та наслідку надмірного демографічного зростання. Вищою метою програми стійкого розвитку є пошук нових шляхів, забезпечення прогресу людства не тільки в елітарних регіонах й в короткі періоди (цикли), але й на всьому глобальному просторі й на тривалу перспективу
Школа «Універсального еволюціонізму»	В. Вернадський, Н. Моїсєєв	Глобальна природа розглядається як самоорганізована система, реакція якої хоч й не прогнозована через неймовірну кількість критичних порогових факторів, але неминуча в довгостроковому плані. Ініціатори концепції закликають враховувати зворотну реакцію біосфери на процеси глобального розвитку
Школа «Мітозу біосфер»	М. Нельсон	Вважається важливою в теорії раціоналізації екологічної діяльності людства. Ідея полягала в тому, щоб досягти результатів для поліпшення земної біосфери й для формування ноосфери, під якою розуміють синтез біосфери і техносфери. При чому, під техносферою мається на увазі тип нової культури, ареалом поширення якої буде планетарний ринок
Школа «Контрольованого глобального розвитку»	Д. Гвішнані, Е. Кочетов	Розглядають глобалізацію в контексті інформаційного суспільства, в якому значна увага приділяється соціальним проблемам
Школа «Світ-системного аналізу»	І. Валлерстайн	Розроблено парадигму розвитку економік, історій систем та цивілізацій. Основу цієї парадигми складає капіталістичний світ, як перша історична форма глобальної системи, яка розвивається у взаємодії ядра, напівпериферії й периферії світу

мічних, суспільно-політичних та соціально-культурних взаємозв'язків і взаємозалежностей [1].

Українські економісти А.С. Філіпенко, В.С. Будкін, А.С. Гальчинський, підкреслили, що глобалізація «виявляється у зростанні міжнародної торгівлі й інвестицій, небаченій до цього диверсифікації світових фінансових ринків і ринків робочої сили, значному підвищенні ролі ТНК у світогосподарських процесах, загостренні глобальної конкуренції, появі систем глобального, стратегічного менеджменту» [15].

Рейтингові оцінки масштабу інтеграції окремих країн у світовий простір здійснюють, як правило, за системою KOF (Konjunkturforschungsstelle der ETH Zurich), яка є розробкою швейцарського Інститут дослідження бізнесу. Індекс рівня глобалізації країн світу (KOF Index of Globalization) створено у 2002 р. в Швейцарському економічному інституті (KOF Swiss Economic Institute) за участі Федерального Швейцарського технологічного інституту (Swiss Federal Institute of Technology). Індекс подається як комбінований показник, що дозволяє оцінити масштаб інтеграції тієї чи іншої країни до світового простору й порівняти різні країни за його компонентами [17].

Всі країни, що досліджуються у рамках Індексу, оцінюються за 24 показниками, об'єднаними у три основні групи глобальної інтеграції: економічна глобалізація, соціальна глобалізація та політична глобалізація (табл. 3).

Слід зазначити, що ваги показників кожного року змінюються в залежності від політичної та економічної ситуації в світі. В таблиці 3 наведені усереднені значення за групами інтеграції та підгрупами показників починаючи з 2016 року дотепер. На рис. 2а та 2б представлені дані щодо загального Індексу глобалізації країн світу за версією KOF станом на 2018 рік.

Як видно з рис. 2а, станом на 2018 рік десятка найбільш глобалізованих країн світу включала Швейцарію, Нідерланди, Бельгію, Швецію, Великобританію, Данію, Австрію, Німеччину, Францію та Фінляндію. Слід зазначити, що десятка лідерів протягом останнього десятиліття досить динамічно змінювалася у хронологічному вимірі. Так, в 2012 році вона виглядала наступним чином: Бельгія, Ірландія, Нідерланди, Австрія, Сінгапур, Швеція, Данія, Угорщина, Португалія та Швейцарія. Найбільші позитивні зрушення в останні роки демонструють країни Латинської Америки. Більшість країн, за виключенням Колумбії та Венесуели (зважаючи на їх політико-ідеологічні настанови), постійно підвищують свій рейтинг. Значні позитивні зрушення спостерігалися у країнах-гігантах регіону – Аргентині і Бразилії, а також Панамі і Перу.

Щодо України (рис. 2б), то порівняно з 2012 роком в 2018 році наша держава піднялася на дві сходинки (з 44 на 42) з показниками 68,48 та 74,25 відповідно. Щодо групи економічної інтеграції, то тут показники дещо відрізняються від загального значення індексу (рис. 3а та рис. 3б).

Найбільш економічно глобалізованими в 2018 році були визнані такі країни, як Сінгапур, Нідерланди, Бельгія, Люксембург, Гонконг, Ірландія, Мальта, Швейцарія, ОАЕ та Естонія (рис. 3а). Щодо нашої держави, то ми займаємо лише 80 сходинку в рейтингу зі значенням 63,73 (рис. 3б). Даний показник може свідчити про необхідність залучення прямих іноземних інвестицій, пошук шляхів для активізації міжнародної торгівлі, наявність прихованих бар'єрів на імпорт та необхідність перегляду податків на міжнародну торгівлю.

Висновки з проведеного дослідження. Отже, можна зробити висновок, що перспективи глобалізації залишаються вкрай дискусійним питанням в економічній науці. В сучасному глобалізованому світі національні економіки

перестають бути ключовими гравцями. Розвиток міжнародних економічних відносин відбувається не тільки з врахуванням національних інтересів, а й з врахуванням інтересів суб'єктів глобальних процесів. Подальша трансформація глобальної економіки буде відбуватися на основі пошуку компромісів між національними економіками на міжнародному рівні, та знаходженням консенсусу в діяльності суб'єктів транснаціонального бізнесу на глобальному рівні.

Світовий відтворювальний процес через об'єктивний характер суспільного поділу праці наділятиме еконо-

мічні структури, в тому числі й національні економіки в цілому, певними виробничими обов'язками. В рамках національної економіки формуватиметься інтернаціоналізоване ядро, яке виступатиме як ланка світового відтворювального циклу. Ядро розпадатиметься на інтернаціоналізовану частину виробництва й інтернаціоналізовану частину сфери обігу. Глобалізація світогосподарського життя призводитиме до зрощування інтернаціоналізованих частин, що належать різним економічним системам, у єдині структури – світові інтернаціоналізовані відтворювальні ядра.

Рис. 2а. Країни-лідери за Індексом глобалізації за версією KOF станом на 2018 рік

Таблиця 3

Ваги показників Індексу рівня глобалізації країн світу за версією KOF

Показник	Вага	Показник	Вага	Показник	Вага
Економічна глобалізація	36%	Соціальна глобалізація	37%	Політична глобалізація	27%
Фактичні економічні потоки	50%	Особисті контакти	33%	Кількість посольств в країні	25%
Міжнародна торгівля (% від ВВП)	22%	Телефонний трафік	26%	Членство в міжнародних організаціях	27%
Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП)	27%	Перекази (% від ВВП)	2%	Участь у міжнародних місіях (включаючи місії ООН)	22%
Прямі іноземні інвестиції (% від ВВП)	27%	Міжнародний туризм	26%	Ратифікація міжнародних багатосторонніх договорів	26%
Портфельні інвестиції (% від ВВП)	24%	Іноземні громадяни (% від загального населення)	21%		
Доходи до кількості іноземних громадян (% від ВВП)	27%	Міжнародні листи (% від загальної кількості)	25%		
Обмеження на міжнародну торгівлю	50%	Інформаційні потоки	35%		
Приховані бар'єри на імпорту	23%	Користувачі інтернету (на 1000 населення)	36%		
Середня тарифна ставка	28%	Охоплення телебаченням (на 1000 населення)	38%		
Податки на міжнародну торгівлю	26%	Доходи від продажу преси (% від ВВП)	26%		
Обмеження рахунку капіталу	23%	Культурна близькість	32%		
		Кількість ресторанів МакДональдс (на душу населення)	46%		
		Кількість магазинів IKEA (на душу населення)	46%		
		Доходи від продажу книг (% від ВВП)	7%		

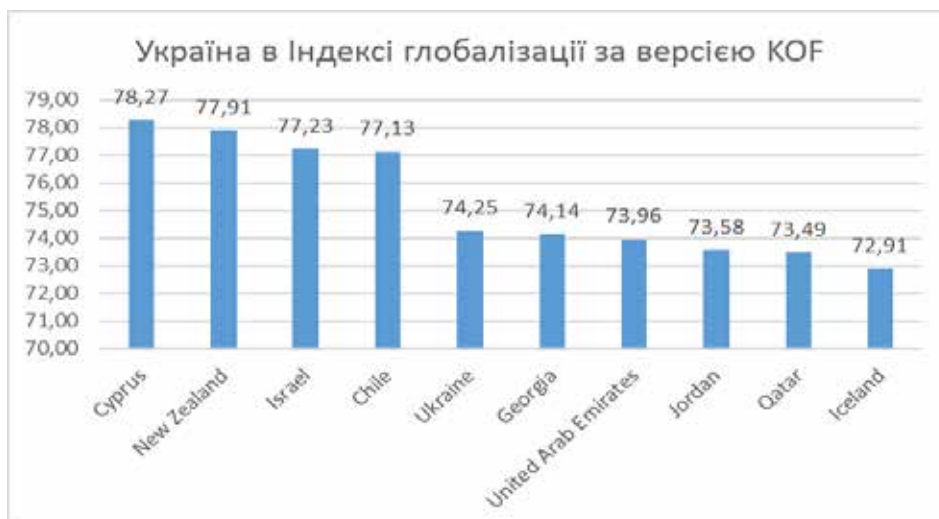

Рис. 26. Україна в Індексі глобалізації за версією KOF станом на 2018 рік

Рис. 3а. Країни-лідери за економічної глобалізацією за версією KOF станом на 2018 рік

Рис. 3б. Україна в рейтингу економічної глобалізації за версією KOF станом на 2018 рік

Список використаних джерел:

1. Базилевич В. Д. Політекономія : підручник Київ : Знання-Прес, 2007. 720 с.
2. Большой энциклопедический словарь. В 2 томах. Издательство: Москва : Советская Энциклопедия, 1993. 1600 с.
3. Владимирова И. Г. Глобализация мировой экономики: проблемы и последствия. Менеджмент в России и за рубежом. № 3, 2001. URL: <http://mevriz.ru/articles/2001/3/945.html>
4. Глобалістика: підручник / М.А. Шепелєв, С.М. Суліма. Київ : Вища школа, 2010. 544 с.
5. Глобальна економіка: конспект лекцій для студентів V курсу денної форми навчання спеціальності «Міжнародна економіка» / Відп. за випуск О.В. Воронова. Одеса: ОНЕУ, Ротапринт, 2012. 84 с.
6. Глобальна економіка: навчальний посібник / В.І. Дубницький, Н.М. Чуприна, І.П. Ганжеля/ за ред. В.І. Дубницького. Дніпропетровськ: УДХТУ, 2015. 588 с.
7. Делягин, М.Г. Мировой кризис: общая теория глобализации: курс лекций. Москва : ИНФРА-М, 2003. 676с.
8. Кальченко Т.В. Глобальна економіка: методологія системних досліджень: монографія. Київ : КНЕУ, 2006. 248 с.
9. Кастельс М. Информационная эпоха: экономика, общество и культура. Москва : ГУ ВШЭ, 2000. 608 с.
10. Кочетов Э. Глобалістика. Теория, методология, практика : учеб. для вузов. Москва : НОРМА, 2002. 672 с.
11. Кочетов Э.Г. Глобалістика, геоекономіка, мировой порядок и новая модель безопасного развития / Э.Г. Кочетов, В.И. Дубницький // Украина и ее регионы на пути к инновационному обществу / под общ. Ред. И.П. Булеева, В.И. Дубницького. Донецк : Юго-Восток, Лтд, 2011. Т.1. 573 с.
12. Портер М. Стратегия конкуренции: [Пер. с англ.]. Киев : Основы, 1998. 536 с.
13. Ратленд П. Глобализация и посткоммунизм. *Мировая экономика и международные отношения*. 2002. № 4. С. 15-18.
14. Транснациональные корпорации [Монография] / [под ред. проф. Зиновьева Ф.В. и Реутова В.Е.]. Симферополь : «Таврия», 2007. 220 с.
15. Філіпенко А. С. Україна і світове господарство: взаємодія на межі тисячоліть: навч. посіб. / А. С. Філіпенко, В. С. Будкін, А. С. Гальчинський. Київ : Либідь, 2002. 470 с.
16. Эльянов А.Я. Глобализация и догоняющее развитие. *Мировая экономика и международные отношения*. 2004. № 1. С. 3-16.
17. KOF Index of Globalization. URL: <https://www.kof.ethz.ch/en/forecasts-and-indicators/indicators/kof-globalisation-index.html>
18. Levitt T. The Globalization of Markets // *Harvard Business Review*. 1983. № 61, May-June, p. 92-102.

ТРАНСФОРМАЦИЯ ЭКОНОМИЧЕСКИХ ПРОЦЕССОВ В КОНТЕКСТЕ ГЛОБАЛИЗАЦИОННЫХ СДВИГОВ

Аннотация. В статье рассмотрены объективные процессы, которые привели к глобализации. Исследованы особенности возникновения процесса региональной экономической интеграции и ее генезис. Проанализированы интеграционные процессы регионального типа в контексте генезиса их развития и этапов. Установлены особенности определения понятия «интеграция». Приведены основные научные подходы к определению понятия «глобализация». Рассмотрены различные парадигмы современной глобалістики, в рамках которых работают соответствующие научные школы и организованы научные коллективы. Систематизированы характеристики основных школ глобалістики. Определены особенности трактовки понятия «экономическая глобализация». Рассмотрена методика рейтинговой оценки масштаба интеграции отдельных стран в мировое пространство по системе KOF (Konjunkturforschungsstelle der ETH Zurich). Проанализирован общий Индекс глобализации стран мира по версии KOF по состоянию на 2018 год. Проанализировано экономическую глобализацию в Индексе глобализации стран мира по версии KOF по состоянию на 2018 год.

Ключевые слова: глобализация, глобалістика, экономическая глобализация, регионализация, интеграция, трансформация, международные экономические отношения, мировая экономика.

TRANSFORMATION OF ECONOMIC PROCESSES IN THE CONTEXT OF GLOBALIZATION SHIFTS

Summary. The article deals with the objective processes that led to globalization. The features of emergence of the process of regional economic integration and its genesis are investigated. The integration processes of the regional type in the context of the genesis of their development and stages are analyzed. The peculiarities of definition of "integration" are defined. The main scientific approaches to the definition of "globalization" are given. Different paradigms of modern globalistics in the framework of which corresponding scientific schools and organized scientific groups work are considered. The characteristics of the main schools of globalization are systematized. The features of the interpretation of the concept of "economic globalization" are determined. The method of rating estimation of the scale of integration of individual countries into world space by the KOF system (Konjunkturforschungsstelle der ETH Zurich) is considered. The general index of globalization of the countries of the world according to KOF version for 2018 is analyzed. Economic globalization in the Globalization Index of the world countries according to the KOF version for 2018 is analyzed. It has been established that the most economically globalized countries in 2018 were such countries as Singapore, the Netherlands, Belgium, Luxembourg, Hong Kong, Ireland, Malta, Switzerland, OAU and Estonia. As for Ukraine, we are only 80th in the ranking with a value of 63.73. This indicator may attest the need to attract foreign direct investment, search for ways to intensify international trade, the presence of hidden barriers for import, and the need to revise taxes on international trade. It is revealed that the prospects of globalization remain extremely debatable issues in economic science. In the modern globalized world national economies cease to be key players. The development of international economic relations takes place not only with taking into account national interests, but also with taking into account the interests of the subjects of global processes. Further transformation of the global economy will take place on the basis of finding compromises between national economies at the international level and by finding consensus in the activities of transnational business actors at the global level.

Key words: globalization, globalistic, economic globalization, regionalization, integration, transformation, international economic relations, world economy.